

Emlékezünk Radó János Professoror Úrra – Emlékelőadás

Elhangzott a **Professor Dr. Radó János Emlékülés** bevezető előadásaként a Magyar Nephrologiai Társaság XXXIX. Nagygyűlésén, Siófokon, 2024. október 18-án

Radó János professzor úr 69 évet töltött az orvosi pályán klinikusként, a tudományos haladásért elkötelezett kutatóként, tudósként, iskolateremtő vezetőként. Klinikusi tevékenysége mellett 414 magyar és idegennyelvű közleményt, 24 könyvfejezetet és monográfiát publikált, idézettsége megközelíti a 2000-t. Az Uzsoki Kórházban már a 90-es években az a mondás járta, hogy az ő impakt faktorainak száma önmagában magasabb volt, mint a kórház összes többi orvosának együttesen. 80 és 90 éves kora között 14 nemzetközileg is figyelmet kiváltó tudományos cikket közölt, 93 éves korában bekövetkezett halálakor a nyomdában még volt egy cikke az általa korábban főszerkesztőként irányított Hypertonia és Nephrologia folyóiratban. Ezek a kiemelkedő tudománymetriai adatok azonban csak

nagyon kis részben tükrözik szakmai tevékenységét és kiemelkedő személyiségét.

Ez a megemlékezés-visszaemlékezés nemcsak tiszteletadás, több ennél. Munkássága útmutató, példa a betegek iránti elkötelezettségről, a fáradhatatlan tenni akarásról. Személyesen ismerve őt többek lettünk általa; tudása, tanítása, iránymutatása gazdagabbá tett minket. És bár a jelenlévő fiatalok valószínűleg személyesen már nem meríthettek példamutatásából, most kérem az ő figyelmüket is, mert a Tanár úr életútja mindnyájunk számára lelkesítő, szakmai elkötelezettségünket erősítő példa.

Ahogy közvetlen munkatársai, tanítványai neveztük, ahogy ő szerette: „Tanár úr” kiemelkedően sikeres pályafutásának különlegessége, hogy munkásságában szervesen kapcsolódott a betegellátás és a kutatói érdeklődés. Korán elköteleződött az élethosszig tartó tudományos tevékenység mellett, ahogyan egy cikkében megfogalmazta - a „tudomány vonzásába” került.

Érdeklődése új kórképek megismerésére és közzétételére már az egyetemi évek során megnyilvánult, egyetemi pályázaton első díjat nyert a "*Mononucleosis infectiosa*" című pályamunkával, amit az Orvosi Hetilap 1954-ben le is közölt. Belgyógyász gyakornokként kivette a részét az osztályos orvosok hétköznapi feladataiból is. Büszkén emlegette, hogy influenzajárvány idején egy ügyeletében több, mint 60 beteget vett fel, látta el őket penicillinnel, tetránnal. Szakmai előmenetele igen gyors volt, hamarosan adjunktusi, majd nagyon fiatalon főorvosi kinevezést kapott.

Első tudományos megfigyelései a betegellátás kapcsán születtek, 1955-ben a Waterhouse-Friedrichsen szindrómáról, majd a polycythaemiáról, a herpes zooster szteroid terápia melletti generalizálódásáról publikált. Pályáját jelentősen meghatározták kiváló tanítómesterei, akikre oly büszkén emlékezett: Rusznyák István, Gömöri Pál, Magyar Imre, Petrányi Gyula, Haynal Imre, Shill Imre, Fodor Imre. Micsoda elődök, orvostanárok! A legnagyobb magyar klinikus kutatók!

Fodor professzorral közösen 1956-tól több publikációt írtak a higanyos diuretikumról, a refrakter oedema kezeléséről. Érdeklődése ekkor fordult a diuretikumok hatásmechanizmusa és az elektrolitháztartás zavarai felé.

1958-ban szakvizgázott belgyógyászatból, később endokrinológiából, nephrológiából és hypertonológiából, képzést kapott izotópdiagnosztikai ismeretekből és farmakokinetikából.

1967-ben született meg legfontosabb felfedezéseinek egyike, az izotópdiagnosztikai “furosemid renographia”, melynek módszertanát a világon elsőként, a Lancet-ben publikálta. Nagyon büszke volt erre a felfedezésére – nem kétséges, hogy joggal!

Tanár úr személyiségének alapvető meghatározója a soha nem szűnő kíváncsisága, az ok-okozati összefüggések keresése volt. Vajon ismert-e Önök számára, hogy a napjainkban is jelentőséggel bíró carbamazepin okozta vízintoxikáció felismerése az Ő nevéhez fűződik? Ezt a felismerést a British Medical Journal közölte 1973-ban. Publikált a Halidor okozta hallucinózisról, a glibenclamid által paradox diurézis fokozódásról, a clofibrát okozta hyponatrémiáról, a spironolacton hyperkalémiás paralyssist okozó mellékhatásáról.

Az 1970-es évektől kutatásainak legfontosabb témakörei a renális tubuláris acidózis, a nephrogén és centrális diabetes insipidus, a desmopressin és más gyógyszerek diurézist befolyásoló hatása voltak. Bár az azóta eltelt időben tudásunk számos genetikai és molekulárbiológiai felfedezéssel bővült, számomra továbbra is az ő tanítása határozza meg ezen kórképeknek klinikai megközelítését és kezelését.

1976-1978 között meghívást kapott az utrechti egyetemre. Valójában „laboratóriumi munkatársként” hívták, de tanárrá vált Utrechtben is, mert tudása messze meghaladta meghívói klinikai ismereteit. Feladata az itthon már kidolgozott renális klirensz vizsgálatok, glomerulus filtráció és renális plazma flow vizsgálatok hollandiai bevezetése volt. Vizsgálta a kálium anyagcsere zavarait, elsőként írta le az „upright-” vagy „outpatient-hyperkalaemiát”, publikált az aldoszteron szekréción zavarai következményeiről, az ozmolalítás kálium anyagcserére gyakorolt hatásáról és a glukóz indukálta paradox hyperkalémiáról.

1975-ben készítette el kandidátusi disszertációját a diuretikumokról és antidiuretikumokról, 1995-ben habilitációs témája a renális tubuláris acidózis és a nephrogén diabetes insipidus volt. 1999-ben elnyerte az MTA doktora címet, disszertációjában a gyógyszerek és betegségek interakcióit vizsgálta a kálium háztartás vonatkozásában.

Számos orvosi társaság fejezte ki elismerését: Semmelweis díjat, Markusovszky díjat, Batthyány Strattmann László díjat, Társaságunktól Korányi Sándor díjat, a Debreceni Egyetem A Magyar Nephrologiáért Életműdíját, Gömöri Pál-díjat, a Magyar Vesealapítvány Életműdíját, Török Eszter Emlékérmét kapott. Sikereinek csúcspontjaként 2012-ben

beválasztották az Európai Nephrologiai Archívum „Úttörők Arcképcsarnokába”.

1980-tól 1996-ig vezette az Uzsoki utcai Kórház III. Belgyógyászati Osztályát. Ebben az időben kerültünk mi, tanítványai is a „tudomány vonzásába”. Tanultuk tőle a kutatás és a publikálás módszertanát, klinikai szemléletmódot, a kórképek összefüggéseinek keresését. Bár a vizeletgyűjtésben, a vizelet összes lehető- és néha lehetetlen adatainak kiszámításában és az úgynevezett táblázatba írásában nem ismert tréfát, azért volt nevetés is bőven a reggeli megbeszéléseken, napjainkat a humorral fűszerezett baráti légkör jellemezte. Tanár úr mindnyájunk számára lehetőséget biztosított nemcsak szakmai előmenetelünk, de személyiségünk fejlődéséhez is. Inspiratív hatására az osztályon mindnyájan tartottunk előadásokat és írtunk cikkeket. Meghatározó élmények voltak az osztálybulik, ahol módunk volt megismerni feleségét Marit, aki nagyszerű társként biztosította ennek a kiemelkedő pályának a háttérét.

Tanár úr mindig a betegek szeretetét, irántuk való elkötelezettségét helyezte előtérbe. Tevékenysége egyik legfontosabb mérföldkövének az Uzsoki utcai Kórházi Művese Állomása létrehozását tartotta. Az Európai Nephrológiai Archívum interjújában nyilatkozta, hogy alapvetőnek tartja az empátikus orvos-beteg kapcsolatot, a betegek bizalmának megnyerését. Hangsúlyozta, hogy a beteg, mint individuum kezelése a bizonyítékokon alapuló orvoslás korában is kiemelkedő jelentőségű, és hogy orvosi munkánk során alapvető feladatunk, hogy betegeinkre kellő időt és energiát fordítsunk.

Rosivall professzor úr a Tanár úrról készített nekrológiájában ezt a kérdést tette fel: „Vajon mi volt a titka, a mozgató ereje ennek a mindig tevékeny, mindig boldog, nevetésre, viccre és munkára kész életnek? Lehet, hogy szakmaszeretet, az odaadó feleség, az írás és közlés folyamatos elfoglaltsága, sikere, a klinikai esetek kihívása, az elméleti magyarázatok kidolgozásának öröme, a történelmi érdeklődés és kíváncsiság, a múzeumlátogatások, a fényképezés, az események, látottak átélése, ápolása és rendezése, az utazások, az autók szeretete, a reggeli úszások, a jó evések, a barátok?”

Úgy gondolom, hogy ennek az elgondolkodásra sarkalló „költői kérdés”-nek a megválaszolása saját magunk számára is fontos. Tanár úr kiemelkedő egyénisége legyen emlékezetes példa mindnyájunk számára!

A megemlékezést Rosivall professzor úr szavaival zárom:

„Elment a Mester, Professzor Dr. Radó János, de gazdag öröksége velünk marad örökre!”

Dr. med. habil. Haris Ágnes PhD